

فرهنگ

در پاسداشت یاد و خاطره پروانه معصومی

وقتی که می توان بازیگر بود و باشکوه

نویس بهنود
روزنامه نگار

کارنامه هنری پروانه معصومی گویای واقعیتی است که می تواند درس بزرگی برای علاقه مندان به دنیای سینما باشد. سکینه کیبورا هنگی متولد ۱۱ اسفند ۱۳۲۳ که با نام هنری پروانه معصومی شناخته می شد، چندی پیش در ۷۸ سالگی به علت روماتیسم مفصلی و ورود عفونت به خون درگذشت.

او که تحصیلاتش را در دانشکده زبان های خارجی دانشگاه ملی ایران به پایان رسانده بود، نخستین بار در سال ۱۳۵۰ در فیلم «بیتا» نقش کوتاهی گرفت و سال بعد در «رگبار» ساخته بهرام بیضایی نقش اول زن را بازی کرد. اما آغاز به کار فعالیت این بازیگر که همواره از حواشی گریخته است، با سختی همراه شد.

وی در خصوص مشکلات فعالیت بازیگری اش گفته بود: «در یک خانواده مذهبی بزرگ شدم و بازیگری موضوعی پذیرفته برای بانوان نبود به همین دلیل وقتی اولین کارم منتشر شد در بین اعضای فامیل اختلاف افتاد. پدرم در پاسخ به آنها گفته بود این کار پروانه به ما ارتباطی ندارد و شوهر دارد. من هم به پدرم قول دادم هیچ وقت کاری نکنم حیثیتش زیر سؤال برود و گفتم که آبرویش را حفظ می کنم و مسلم بدانم هیچ وقت اذیتش نمی کنم. هر بار به گذشته نگاه می کنم می بینم قولی را که داده بودم رعایت کرده ام و امیدوارم از من راضی بوده باشد و فکرمی کنم اگر دوباره به گذشته برگردم همین راه را طی می کردم.»

درخشش با وجود محدودیت ها

معصومی بازیگری را از دوران پیش از انقلاب و حدود سال ۱۳۵۰ آغاز کرد و در این دوران در فیلم هایی چون «بیتا»، «رگبار»، «شهر قصه»، «غریبه و مه» و «کلاغ» ایفای نقش کرد و بعد از آن چند سال هیچ نقشی را بازی نکرد و بعد از انقلاب دوباره به دنیای بازیگری بازگشت. اولین تجربه جدی پروانه معصومی بعد از انقلاب مربوط به سال ۶۳ و بازی در فیلم «گل های داوودی» ساخته رسول صدرعاملی است. اوج بازی های وی در قاپ تلویزیون، سال ۶۳ با «گل های داوودی» دیده شد و سال ۶۵ نقش خاتون در «ناخدا خورشید» ناصر تقوایی را ایفا کرد، نقشی که وجوه و ابعاد هنرمندی این بازیگر را بیشتر به رخ می کشید.

با وجود موانعی که در ابتدای کار وجود داشت، پروانه معصومی استعداد خود را به کارگردانان اثبات کرد تا جایی که توانست برای نقش آفرینی در «گل های داوودی» (۱۳۶۳)، «جهیزیه ای برای رباب» و «شکوه زندگی» (هر دو در ۱۳۶۶) برنده سیمرغ بلورین بهترین بازیگر زن جشنواره فیلم فجر شود.

سال ۶۷ درخشش دیگری از پروانه معصومی را همگان به نظاره نشستند و آن «طوبی» اثر خسرو ملک بود. معصومی اما در این سال ها همگام با سینما در تلویزیون هم درخشید؛ او در سریال «کوچک جنگلی» بهروز افخمی نقش جواهر و «امام علی (ع)» داوود میرباقری نقش هاجر همسر مالک اشتر را ایفا کرد.

در «مسافری» و «پلیس جوان» یک گونه دیگری از هنرنمایی این بازیگر جلوی دوربین رفت. سال ۸۷ در «یوسف پیامبر» هم قدرت بازی پروانه معصومی یک

بار دیگر به رخ کشیده شد. همچنین «ملکوت»، «راز پنهان» و «مینو» جزو آخرین کارهایی است که این بازیگر برای تلویزیون بازی کرده و بعدها در «شرایط خاص» ایفای نقش کرد و «معکوس» او به سینماها رسید. اما آخرین کار تلویزیونی اش «در کنار پروانه ها» از شبکه دو سیما بود. همچنین بعدها «انتهای کوچه مهر» و «ساکن خیابان چوبی» به پرده نقره ای آمدند.

نگذاریم بقایای جنگ مان فراموش شوند

معصومی نه تنها به قولی که به پدر خود داده بود پایبند ماند بلکه به عنوان یک بازیگر نیز همواره چهارچوب ها را رعایت کرده و با اعتقاد به ارزش ها پشت دوربین رفته است. زمانی که از او در خصوص عقایدش نسبت به کارنامه هنری اش سؤال شد، گفته بود: «نمی توانم بگویم کدام کارها را دوست دارم هر کاری را که بازی کردم حتماً دوست داشتم اما فیلمی که از نظر بازیگری خیلی دوست داشتم، گل های داوودی بود. من ژانر واقع گرایی را دوست دارم. فیلم کمدی هم خوب است و من می بینم و گاهی اوقات می خندم ولی ژانر کمدی سخیف، آزارم می دهد. کمدی این نیست که حتماً مخاطب ما با دهان کاملاً باز بخندد. من در تلویزیون برخی از سریال ها را می بینم به کسی توهین نمی کنند و حرف زشتی زده نمی شود و مخاطب هم می خندد اما این اتفاق در سینما نمی افتد. ما خنده نیاز داریم اما به چه قیمتی؟!»

در تلویزیون ما نیاز داریم واقعیت هایی که وجود دارد تصویر کنیم واقعیت هایی که گذشته. ما الان نسل جدیدمان از جنگ

چیزی نمی دانند. نمی دانند جنگ چه بوده و شهید و جانباز چه کسانی بوده اند چون ندیدند. وقتی نقل قول می شود و به صورت واقعی، تصویر می شوند اتفاقات خوبی می افتد. من اخیراً در سریالی به نام «مینو» بازی کردم. خیلی خرج این سریال نشده، طوری بود این سریال که واقعیت بود، البته با خواندن کتاب های تاریخ شفاهی می دانستم چه اتفاقی افتاده است. در سینما و تلویزیون این روشنگری را باید داشته باشیم و البته سهم تلویزیون بیشتر است که کاری کند این مضامین ارزشمند فراموش نشوند. شهدا و جانبازان ما دارند فراموش می شوند، نباید بگذاریم این شعله هایی که زیر خاکستر هستند، خاموش بشوند.»

وی که فعالیت هنری خود را بعد از انقلاب با موفقیت ادامه داده است، معتقد بود «انقلاب باعث شد کشور ما هویت محکمی در دنیا پیدا کند. ایران یک اسم قابل احترامی در دنیا شد برای کسانی که می دانند احترام یعنی چه؟ انقلاب باعث شد من اگر به خارج از ایران می روم و ایرانی هستم به این ایرانی بودن افتخار کنم. افتخار کنم ایرانی هستم و افتخار کنم اینجا زندگی می کردم. این همه جوان های ما در جنگ تحمیلی جان شان را از دست دادند که کشور ما یک کشور سرفراز باشد.»

پاییز ۱۴۰۲ را یکی از غم انگیزترین فصول هنرهای نمایشی ایران می توان نامید. فصلی که در آن هنرمندان بزرگ و ماندگاری همچون فردوس کاویانی، اکبر قدمی، آتیلا پسیانی، داریوش مهرجویی، وحیده محمدی فر، بیتا فرهی و پروانه معصومی رخ در نقاب خاک کشیدند.

سال ۶۷ درخشش

دیگری از پروانه

معصومی را همگان

به نظاره نشستند و

آن «طوبی» اثر خسرو

ملکان بود. معصومی

اما در این سال ها

همگام با سینما در

تلویزیون هم درخشید؛

او در سریال «کوچک

جنگلی» بهروز افخمی

نقش جواهر و «امام

علی (ع)» داوود

میرباقری نقش هاجر

همسر مالک اشتر را

ایفا کرد

